

gediend zonder dat van een machtiging door den belastingplichtige bleek. De H.R. (arrest dd. 20 April '38 B 6663) achtte de belastingplichtige op grond daarvan niet ontvankelijk in zijn beroep. Men dient er dus attent op te zijn, dat hetzij door medeonderteekening door den belastingplichtige van het beroepschrift, hetzij door bijsluiting van een volmacht, de H.R. zich kan overtuigen van het aanwezig zijn eener machtiging. De volmacht behoeft niet gezegd te zijn.

E. TEKENBROEK

UIT HET BUITENLAND

Red.: F. HAARBOSCH, CH. HAGEMAN, Drs A. TH. DE LANGE en Drs W. P. DEN TURK

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Bescheiden.

In „Der Buchführer“ van 15 October 1938 schrijft E. Lohmann over bovenstaand onderwerp. Waar het bij ons nog weinig is gekomen tot een afzonderlijke behandeling van dit punt, nemen wij enkele van zijn gedachten over.

De beteekenis van het belegstuk is:

1. bron van de boekhouding, waarop men teruggrijpt bij gedetailleerde beschouwing der posten. Vooral bij onze moderne administratie, zonder of bijna zonder omschrijvingen, is deze functie van belang.
2. bewijsstukken voor de boekhouding, door Lohmann van te grooter belang geacht naarmate men meer met losbladige boeken en kaarten werkt.

Men kan onderscheiden interne en externe bescheiden. De externe worden overgenomen op interne, als voorbereiding voor de boeking.

Door op interne stukken voor iedere post de boeking aan te geven, is de eigenlijke inschrijving in de administratie teruggebracht tot eenvoudige meechanisch te verrichten arbeid. Dit „mechanisch“ zoowel overdraachtelijk als letterlijk op te vatten.

Het aangeven van de boekingen op interne belegstukken, al of niet uitgaande van een extern stuk, wil *Lohmann* gedecentraliseerd doen verrichten. D.w.z. iedere bedrijfsafdeeling „kонтiert“ haar eigen stukken en geeft ze dan aan de administratie door. Dat geeft tweërlei voordeel.

- a. De man die de transacties tot stand brengt of helpt tot stand brengen weet het best hoe ze moeten worden geboekt. Wanneer een centrale instantie ervoor moet zorgen, zal deze toch telkens weer in de afdeelingen moeten informeren naar de eigenlijke strekking der doorgegeven bescheiden.
- b. De kennis van rekeningen, codeering en het daarom heen hangende vaktaaltje is geen monopolie van één of twee mensen, maar wordt door meerdere beoefend. In geval van ziekte of verhindering van één dier velen wordt niet zooveel verwarring gesticht als wanneer een houder van wat *Lohmann* humoristisch aanduidt als „Kopfmonopol“ verhinderd is zijn arbeid te verrichten.

Wanneer het initiatief voor een transactie bij de onderneming zelve ligt, b.v. het afgeven van een cheque, wachte men met de boeking niet totdat een extern belegstuk (banknota) aanwezig is, maar boeke onmiddellijk op grond van een intern formulier. Zoo verdient het aanbeveling ontvangst van goederen ook reeds te boeken voordat de factuur binnenkomt.

De motiveering voor dit laatste ontleent *Lohmann* aan *Meltzer*, die schrijft dat: „Nicht die Rechnungserteilung, son-

dern die vereinbarungsgemäss erfolgte und berechnete Lieferung die vermögenverändernde Tatsache ist.“

Voor hem die met de gedachtengang der moderne administratieleer vertrouwd is, zegt deze motiveering al heel weinig. Het criterium „vermogensverandering“ als aanleiding voor een boeking is in feite reeds lang losgelaten. De voornaamste reden waarom men, b.v. bij ingang van goederen, niet met de boeking wacht totdat de factuur binnenkomt is deze, dat men die goederen, als zijnde aan het bedrijf toebehoorende waarden, reeds direct in het controlesysteem der administratie wil betrekken.

Aan het bewaren der bescheiden wijdt *Lohmann* een aparte paragraaf. Hij voert een decimale indeeling in en wil naar de daarin gegeven groepen de stukken opbergen, binnen iedere groep zelf weer naar nummervolgorde. Zijn indeeling is de volgende:

1. Kas.
 11. jaarnaalvellen (dus losse kasstaten).
 12. ontvangstbescheiden (als regel intern).
 13. uitgaafbescheiden (als regel extern).
2. Bank.
 21. dagsaldobilletten.
 22. Nota's.

Hierbij kan worden opgemerkt dat notitie van notanummers op dagsaldobilletten wel gewenscht is. Anders kan de gescheiden opberging tot moeilijkheden voeren.
3. Postrekening.
 31. dagsaldobilletten.
 32. Nota's van af- en bijschrijven.

Zie opmerking sub. 22.
4. Wissels.
 41. bladen uit het creatieregister.

Zie opmerking sub. 5.
5. Cheques.
 51. Bladen uit het creatie-register.

Opmerking: Voor 41 en 51 kunnen ook wisselcopievellen en chequecopievellen in de plaats treden. Tenslotte ook copie-advies-brieven.
6. Binnenkomende rekening.
 61. Normale facturen.
 62. creditnota's.
7. Uitgaande rekeningen.
 71. normale copie-facturen.
 72. copie-creditnota's.
8. Interne boekingsopdrachten.
 81. overboekingen.
 82. verrekeningen.
 83.

enz. d. T.

LASTIGE GEVALLEN.

Verbod van het verschaffen van inlichtingen door het personeel aan den accountant

Mag het door den directeur van een N.V. gegeven voorschrift, dat alle inlichtingen omtrent beheersdaden uitsluitend door hem aan den accountant zullen worden verstrekt, voor

dien accountant aanleiding zijn een voorbehoud te maken in zijn rapport?

Een accountant ontvangt van commissarissen van een N.V. opdracht tot volledige controle van de administratie dezer N.V.

Nadrukkelijk is door commissarissen aan den accountant medegedeeld dat zij tevens prijs stellen op de meening van laatstgenoemde over het door den directeur van de bewuste N.V. gevoerde beheer.

Bij de controle blijkt den accountant het volgende:

De directeur heeft aan het personeel opdracht gegeven dat het aan den accountant uitsluitend de inlichtingen mag verstrekken, die eventueel noodig zijn om de formele controle van de transacties behoorlijk te kunnen uitoefenen. Mededeelingen echter, die de materiele zijde van deze transacties raken, zooals bijvoorbeeld inlichtingen omtrent alle min of meer met de bewuste transacties verband houdende feiten, mogen onder geen beding door het personeel van de N.V. aan den accountant worden gegeven. In voorkomende gevallen dient de accountant zich derhalve rechtstreeks tot den directeur te wenden.

De directeur gaat nl. uit van het standpunt dat, aangezien deze materiele zijde veelal door den accountant wordt gezien om zich een oordeel over het gevoerde beheer te kunnen vormen en hij (de directeur) alleen voor dat beheer verantwoordelijk is (vanzelfsprekend binnen het gebied dat commissarissen hebben uitgestippeld), het geen zin heeft dat de accountant zich voor het verkrijgen van de „materiele” inlichtingen in eerste instantie tot het personeel wendt. Zulks zou gemakkelijker tot gevolg kunnen hebben, dat het personeel, ook al omdat het de van den directeur ontvangen opdrachten eenvoudig heeft uit te voeren en dikwijls omvang, draagwijdte enz. van afgesloten transacties slechts onvoldoende kan overzien, aan den accountant een scheeve voorstelling van zaken geeft, die dan door den directeur maar weer recht gezet moet worden.

De accountant kan zich met dezen gang van zaken niet verenigen. Ofschoon hij zich natuurlijk zeer goed bewust is dat hij geen oordeel over beheersdaden mag vellen, alvorens de directeur in de gelegenheid is gesteld deze daden tegenover hem uitvoerig te motiveeren, voelt hij het toch als een beperking van zijn bewegingsvrijheid dat het personeel niet omtrent de bijkomende finesses van die beheersdaden mag inlichten.

Hij wendt zich tot de commissarissen, die echter het door den directeur ingenomen standpunt volkomen kunnen billijken.

Is het verdedigbaar, dat de accountant, van meening zijnde, dat zijn beoordeling van de beheersdaden ongetwijfeld op een bredere basis zou berusten indien het personeel de vrijheid heeft hem in te lichten omtrent alles, wat het met betrekking tot die daden bekend is, uit dien hoofde ten aanzien van genoemde beoordeling een voorbehoud maakt in zijn rapport?

F. N. GLAVIMANS

ANTWOORD

De Redactie had aanvankelijk begrepen, dat de hierboven gestelde vraag voor de Vragenbus bestemd was en ze mij daarom ter beantwoording in handen gesteld. Later bleek de bedoeling van den inzender te zijn, dat zijn vraag als „Lastig geval” zou worden gepubliceerd. Toen ik eenmaal de vraag had overwogen stelde ik er prijs op, ze te beantwoorden. Ik hoop, dat de inzender de daardoor ontstane vertraging in de publicatie zal verontschuldigen.

Zowel in de vraag als in de toelichting is sprake van „beheersdaden” als een bijzondere categorie van aan de controle

onderworpen handelingen; dienovereenkomstig wordt de controle op het beheer als een bijzonder deel van de accountantscontrole aangemerkt. Het is nodig, dat ik mijn zienswijze t.a.v. deze opvatting mededeel alvorens het antwoord te geven op de gestelde vraag; anders zal dit antwoord niet worden begrepen of tot misverstand leiden.

Ik ben van oordeel, dat de controle op de verrichtingen van de bestuurders een onafscheidelijk deel van de accountantscontrole uitmaakt. Zonder een beoordeling van deze verrichtingen, welke met andere verrichtingen aan de jaarrekening ten grondslag liggen, is een verificatie van de jaarrekening niet mogelijk; de jaarrekening is eerst juist als ze een juist beeld geeft van die verrichtingen. Maar het doel van de beoordeling van de verrichtingen van de bestuurders is niet, die verrichtingen, dus het besturen, op zich zelf te beoordelen of te controleren. De bemoeienis van den accountant met betrekking tot de handelingen der bestuurders bestaat in niets anders dan in de verificatie van hetgeen omtrent die handelingen en ter zake van het resultaat van die handelingen wordt medegedeeld in de door den accountant geverifieerde stukken, met name in de jaarrekening. Ik wil dus aan de wens van commissarissen betreffende de controle op het door den directeur gevoerde beheer slechts in de hier aangegeven zin gevolg gegeven zien.

In de gestelde vraag wordt niet gesproken van handelingen van bestuurders maar van bestuursdaden. (De inzender spreekt van beheersdaden, maar ik ben zo vrij om dit woord te vervangen door het door mij gebruikte woord, dat m.i. ruimer en juist de bedoeling weergeeft; beheer is beperkt tot dode zaken — men beheert b.v. een effecten-portefeuille, een legging — maar men bestuurt een levend organisme, als een bedrijf). In de toelichting wordt echter gesproken van de „meening van (den accountant) over het door den directeur „van de bewuste N.V. gevoerde beheer”. Dit laatste zou erop wijzen, dat het Lastige geval alleen betrekking heeft op de verrichtingen van den directeur. Evenwel blijkt uit de verdere toelichting, dat het vraagstuk niet alleen betrekking heeft op de handelingen van den directeur, maar op alle handelingen in het bedrijf, onverschillig door wien verricht. Het probleem blijkt niet in het bijzonder te betreffen de verrichtingen van den bestuurder, maar alle „transacties” in het bedrijf. En aldus wordt in de toelichting, in afwijking van hetgeen in de vraag zelf wordt gedaan, niet het oog gericht op bijzondere bestuursdaden (beheersdaden) — waaronder niet anders kan worden verstaan dan daden van bestuurders —, maar op het verschil tussen het materiele en het formele element, die bij de controle van de boekhouding ten aanzien van elke te boek gestelde transactie kunnen worden onderscheiden.

Aldus krijgt nu het Lastige geval een andere inhoud dan op grond van de in het opschrift gestelde vraag wordt verwacht. Het blijkt in te houden de meer algemene vraag, of de accountant genoeg kan nemen met het voorschrift, volgens hetwelk alle inlichtingen omtrent de materiele inhoud der transacties uitsluitend door den directeur zullen worden verstrekt, met een verbod aan de ondergeschikten tot het geven van inlichtingen aan den accountant omtrent die materiele inhoud.

Bij de beantwoording van die vraag ga ik uit van de stelling, dat een controle van de boekingen niet mogelijk is zonder de materiele betekenis ervan te onderzoeken. Een formele controle alleen is zinloos. Hieruit volgt, dat de accountant van het onderhavige geval ook zonder opdracht van commissarissen die materiele controle zal moeten instellen. De desbetreffende „nadrukkelijke” mededeling van commissarissen kan dus slechts in zoverre hier invloed uitoefenen, dat verwacht mag worden, dat deze gereeder het oor zullen verlenen aan bezwa-

ren van den accountant, als deze hindernissen ondervindt bij het instellen van de materiele controle.

De vraag heeft bij nadere overweging een nog ruimere strekking: kan de accountant zich voegen naar een verbod aan de ondergeschikten om hem inlichtingen te verschaffen, die hij voor zijn controle nodig heeft? Dat dit verbod beperkt wordt tot het materiele element van de transacties moge voor de motivering van de houding van den directeur niet zonder belang zijn, voor den accountant doet deze bepaling niets toe of af aan de omstandigheid, dat hij van de ondergeschikten geen antwoord kan krijgen op vragen, die passen in het kader van de controle.

Ik ben van oordeel, dat de accountant met dit verbod geen genoegen kan nemen. Dit verbod ontneemt hem een zijner controle-middelen en daarmee is eigenlijk reeds alles gezegd. Ieder accountant met enige ervaring weet, dat de inlichtingen van het personeel in het algemeen voor de controle van waarde zijn en in het bijzonder de inlichtingen omtrent de verrichtingen van dat personeel zelf en van de transacties waarbij zij zelf betrokken zijn. Ik denk dus niet aan het uithoren van bedienden over handelingen van hun chef — het gaat immers in het gestelde geval niet om bijzondere bestuurshandelingen —, maar aan de inlichtingen, die uit de aard van de positie van de bedienden in het verband van de organisatie het best door deze gegeven kunnen worden. Al zou ik ook overigens geenszins opzettelijk willen afzien van de mogelijkheid om iets van de ondergeschikten te vernemen buiten de zoeven bedoelde inlichtingen omtrent hun eigen werk. Het zou in de grond een dwaasheid zijn, indien de accountant zich aldus aan de lijn liet houden.

Heeft dus het argument van den directeur geen waarde? Neen. Ongetwijfeld bestaat de mogelijkheid, dat de ondergeschikten den accountant een onjuist beeld geven van de materiele zijde van de transacties. Maar die mogelijkheid schept geen gevaar; nog afgezien van het feit, dat dezelfde mogelijkheid evenzeer bestaat met betrekking tot de inlichtingen omtrent de formele zijde. Er ontstaat geen gevaar, omdat de accountant, indien hij zijn taak op de juiste wijze vervult, geen oordeel zal uitspreken zonder den directeur nader te horen over die dingen, welke den accountant aanleiding geven tot het opperen van bedenkingen of, in het algemeen, tot het doen van mededelingen in zijn rapport. Het is ongetwijfeld in het belang van het bedrijf, dat de accountant geen mededelingen doet, welke op onjuiste inlichtingen zijn gebaseerd. Ook is het nuttig, dat, zelfs als de inlichtingen juist zijn, de directeur gelegenheid heeft om zijn zienswijze aan den accountant mede te delen voordat deze zijn opmerkingen ter kennis van commissarissen brengt. En zeker kan men het billijken, dat de directeur ook uit eigen belang er prijs op stelt, in dit opzicht de touwtjes in handen te houden. Maar, nog eens: de accountant, die zijn taak juist vervult, gaat niet af op de mededelingen van ondergeschikten. Al was 't alleen uit welbegrepen eigen belang, teneinde straks niet een fout te maken, een onjuist oordeel uit te spreken.

De vraag aan het slot van de toelichting werpt een extra-probleem op: Kan een voorbehoud hier de zaak redden? Ik meen van niet. Hier is een ernstige onvolkomenheid in de controle. Dat commissarissen zich bij de zienswijze van den directeur neerleggen maakt de zaak natuurlijk niet beter; zij zijn ondeskundigen en bewijzen die ondeskundigheid op duidelijke wijze. De accountant heeft zijn eigen verantwoordelijkheid hier te rechtvaardigen. Met een voorbehoud lukt dat niet, want geen leek zal de draagwijdte daarvan kunnen beoordelen. Trou-

wens, elke onvolkomenheid van deze aard maakt de controle waardeloos of tast althans haar nuttig effect op essentiële wijze aan. Het gevolg zal dus onvermijdelijk zijn, dat de accountant met zijn verklaring ondanks het voorbehoud een groter vertrouwen wekt dan gerechtvaardigd is.

Th. L. Jr.

ONDERWERPEN UIT DE FINANCIËELE REKENKUNDE

I.

RENTABILITEITSWAARDE VAN LEENINGEN MET VERANDERLIJKE RENTEVOET

De zogenaamde gestaffelde leeningen spelen op het oogenblik een groote rol bij financieringsvraagstukken, en ze deden dit ook bij het laatste examen Financiële Rekenkunde van het Nederlandsch Instituut van Accountants.

Men komt er dan toe de vraag te stellen: Wat is de meest eenvoudige wijze om van een dergelijke leening de rentabiliteitswaarde vast te stellen, indien het effectieve rentepercentage gegeven is.

Principieel is de vraag van de rentabiliteitswaarde gesteld in vraagstuk 4 van het Instituutsexamen.

„Een leening gesloten op 1 October 1937, wordt afgelost in n termijnen, elk groot a gulden. De rente wordt aan het eind van elk jaar betaald, voor het eerst dus op 1 October 1938. Zij zal gedurende m₁ jaren worden berekend tegen p₁ %, en gedurende m₂ jaren tegen p₂ %. (m₁ + m₂ = n). De effectieve rentevoet is p %.”

Hieronder volgen 3 verschillende wijzen van oplossing, waarvan twee nog weer op 2 verschillende wijzen werden uitgewerkt.

(Bij de uitwerking is aangenomen, dat p₂ > p₁, wat overeenkomt met de usance van den tegenwoordigen tijd.)

- Men splitst de leening in twee leeningen, nl. één leening groot m₁ a gulden, rentedragend p₁ % en in m₁ jaar met gelijke bedragen, groot a gulden aflossend. (Noem R₁), en één leening groot m₂ a gulden, rentedragend gedurende m₁ jaar p₁ % [noem C₁(p₁)], en daarna gedurende m₂ jaar met gelijke bedragen, groot a gulden aflossend en rentedragend p₂ %. (Noem R₂). De rentabiliteitswaarde bestaat dan blijkbaar uit drie componenten: R₁ + R₂ + C₁(p₁).

$$R_1 = a \times a_{\overline{m_1}|p} + \frac{p_1}{p} (m_1 a - a \times a_{\overline{m_1}|p})$$

$$R_2 = \left\{ a \times a_{\overline{m_2}|p} + \frac{p_2}{p} (m_2 a - a \times a_{\overline{m_2}|p}) \right\} \times A_{\overline{m_1}|p}$$

$$C_1(p_1) = \frac{p_1}{100} \times m_2 a \times a_{\overline{m_1}|p}$$

Noem de rentabiliteitswaarde R, dan is

$$R = a (a_{\overline{m_1}|p} + a_{\overline{m_2}|p} \times A_{\overline{m_1}|p}) + \frac{p_1}{p} (m_1 a - a \times a_{\overline{m_1}|p}) + \frac{p_2}{p} (m_2 a - a \times a_{\overline{m_2}|p}) \times A_{\overline{m_1}|p} + \frac{p_1}{100} \times m_2 a \times a_{\overline{m_1}|p}$$

- Men berekent de rentabiliteitswaarde van de leening, zonder rekening te houden met de rentewijziging, en trekt dan de contante waarde van de teveel berekende rente af, of telt de contante waarde van de teweinig berekende rente bij.

A. Men berekent de rentabiliteitswaarde bij een ongewijzigde nominale rentevoet van p₁ %.

$$C_a + C_1(p_1) = a \times a_{\overline{n}|p} + \frac{p_1}{p} (na - a \times a_{\overline{n}|p})$$

Te weinig berekend:

$$\frac{p_2 - p_1}{100} \left\{ \frac{m_2 a}{(1+i)^{m_1+1}} + \frac{(m_2-1)a}{(1+i)^{m_1+2}} + \dots + \frac{a}{(1+i)^n} \right\}$$

Noem de vorm tusschen accolades S; men vindt voor S

$$S = \frac{100}{p} a \left\{ m_2 A_{\overline{m_1}|p} - (a_{\overline{n}|p} - a_{\overline{m_1}|p}) \right\}$$

$$R = C_a + C_1(p_1) + \frac{p_2 - p_1}{100} \times S$$